✷ השופטת הגרמניה הזהירה את נאור: „אינך חייב להפליל את עצמך!"

✷ האם שימש נאור מכשיר ביד מקור סמוי, שרצה להבטיח את בחירת רגן?

✷ האם התפטר נאור מתפקידו כדי למנוע את גילוי העובדה שאיל־העיתונות הגרמני הימני־קיצוני תרם לליכוד?

✷ האם עזרה לישכתו של בגין בעקיפין לקריקטוריסט שפירסם ביום השואה קריקטורות אנטי־שמיות?

אריה נזרק לכלבים

הידיעה נפלה כרעם ביום בהיר: מזכיר הממשלה, אריה נאור, החליט להתפטר מתפקידו. הוא אמנם נימק את החלטתו בכך שאחרי חמש שנות כהונה מן הראוי שיפנה את מקומו, אך איש לא נטה להאמין להסבר דחוק זה. לכל היה ברור שהתפטרותו של נאור קשורה במישפט שהתנהל נגדו בבית־הדין המישמעתי של עובדי־המדינה בירושלים, בעיקבות תלונתו של העיתונאי־קריקטוריסט רענן לוריא.

החלטתו של נאור לא הפתיעה את אנשי לישכת ראש־הממשלה, שהובאו בסוד הפרשה. מהלכיו של מזכיר הממשלה הממושקף היו מתואמים ומתוכננים לפרטי־פרטיהם. פרקליטו, עורך־הדין יחזקאל ביניש, שוחח עם אנשי פרקליטות המדינה על האפשרות שהמשך הדיון בפרשה יבוטל. נאמר לו שאם יקבל מנחם בגין את התפטרותו של נאור, ישקול זאת הפרופסור יצחק זמיר בחיוב.

בתנועת החרות התנהלו דיונים קדחתניים. כדי להסיט את זרקורי העיתונות ממזכיר הממשלה הנבוך נמצא לו מייד מחליף, עורך־הדין דן מרידור. נבחר גם המועד המתאים: שלושה ימים לפני עדותו הצפייה של עד התביעה הראשי, לוריא.

מדוע חשש כל־כך נאור מהמשך המישפט? לכאורה, שום דבר חדש כבר אינו יכול להתגלות. פרטי פרשת „הפתק" שכתב נאור, ובו דו־שיח בין נשיא ארצות־הברית והקנצלר הגרמני, כבר נדונו ונדושו בכלי־התיקשורת. נאור העיד נגד לוריא בבית־מישפט גרמני, במישפט שמנהל זה האחרון נגד עיתונו של אכסל שפרינגר, ד״ר־ולט, ובכך חשף את עצמו שוב לכלי־התיקשורת בפרשה המבישה. לכל היותר היה יכול בית־הדין המישמעתי לגזוף בנאור או לקנוס אותו.

במשך החודשים הארוכים שקדמו לפתיחת המישפט התנהל מאבק סמוי בין רענן לוריא וממשלת־ישראל. לוריא סיפר לידידיו בארץ שאנשים מיסתוריים חוקרים את שכניו ובודקים את חשבונות הבנק שלו, ואילו הוא מצידו דאג להעביר איומים על מה שהוא עומד לחשוף. נראה שבשלב זה ידו של לוריא היתה על העליונה: כל מה שמצאו נגדו היה, שפירסם קריקטורות שהציגו את מנחם בגין באור שלילי. איומיו שלו, לעומת זאת, הביאו להתפטרותו של נאור.

לנאור, כמו גם למנחם בגין ולפקידים בלישכת ראש־הממשלה, היה ברור שלוריא עלול לפתוח תיבת פנדורה חדשה, וזאת בשני תחומים רגישים במיוחד לגבי בגין עצמו, לגבי ממשלת־הליכוד ויחסי־החוץ שלה, ולגבי תנועת החרות. כדי למנוע זאת נזרק אריה נאור לכלבים, ולמעשה אולץ להתפטר בעיקבות הבהרות עדינות — אך חוזרות ונשנות — שלא יזכה בגיבוי.

פעולה מתואמת ובו־זמנית

התחום הראשון שבו עלולים היו להיפתח פצעים ישנים, היה תחום יחסי ישראל־ארצות־הברית.

תחום זה רגיש היום יותר מאשר אי־פעם בעבר. בגין מתמרד נגד ארצות־הברית, בטענה שהיא מתערבת „בעניינים הפנימיים" של ישראל, בסיפוח הגולן, למשל. הוא אינו זקוק עתה לכך שתועלה הטענה כי מוסד כלשהו בישראל ניסה להתערב בעניינים הפנימיים של ארצות־הברית — במערכת הבחירות, למשל.

כאשר פירסם סופר מעריב משה ז׳ק, במארס 1980, את הידיעה על שיחה שהתקיימה בין הנשיא האמריקאי ג׳ימי קרטר וקנצלר גרמניה הלמוט שמידט, ובה ביקש קרטר משמידט להפעיל על ישראל לחץ בעניין שיחות האוטונומיה, לא עורר הדבר רושם מיוחד. הבחירות לנשיאות היו עדיין רחוקות.

אך ב־30 באוקטובר 1980 כבר לא היו הבחירות בארצות־הברית רחוקות. והנה, ביום זה ולמחרת — פחות משבוע לפני הבחירות לנשיאות, כאשר סיכויי קרטר ורגן נראו שקולים, התעורר העניין מחדש — ובשני אפיקים שונים. באותו יום העביר נאור לידיעת לוריא את דבר השיחה בין קרטר ושמידט על גבי דף קטן של חברת התעופה הגרמנית לופטהאנזה; למחרת, במעריב, פורסמה הכחשה על־ידי משה ז׳ק, הכחשה שנועדה להזכיר שוב את הידיעה הקודמת.

מקור שתי הדלפות — הידיעה המקורית והכחשתה — היה ללא ספק בצמרת המימשל הישראלי. ז׳ק לא היה מפרסם את הידיעה המקורית אילמלא האמין במקור הבכיר שלו — וכך גם לא היה ממהר לפרסם את „ההכחשה" אילמלא האמין במהימנות מקור זה. לוריא אמנם חשב שנאור מוסר לו את הידיעה כדי לזכות בעבודה בד״ר־ולט — אך תיתכן גם אפשרות אחרת: שמטרתו האמיתית של נאור היתה לשתול את הידיעה אצל לוריא, בתיקווה שהוא יפרסם אותה, שאם לא כן קשה להבין את סמיכות הפרשיות.

תיתכן גם אפשרות שלישית: שנאור אמנם ביקש למצוא עבודה בעיתוניו של שפרינגר, אך חשב כי באיתה הזדמנות יוכל „להרוג עוד ציפור", ולשרת את רגן במערכת הבחירות שלו נגד קרטר.

תוכן השיחה, שאת פרטיה כתב נאור, חמור במיוחד ביגלל השורה האחרונה, כפי שהופיעה בכתב התובענה (ראה גלופה). כאשר קרטר אומר לשמידט: „כן, אבל לך אין יהודים" — האסוציאציה הראשונה היא השואה, שבה ניספו רוב יהודי גרמניה.

מכל מקום, המסקנה מפרשה זו היא אחת: שגורם רם־דרג בישראל ביקש להתערב במערכת הבחירות בארצות־הברית על־ידי מסירת מידע סודי — אמיתי או כוזב — וקיווה להשפיע על צורת ההצבעה של היהודים האמריקאים. ועוד: שהפעולה היתה מתואמת ובו־זמנית.

העדות בגרמניה אפקטיבית יותר

התחום הרגיש השני שעלול היה להיחשף, וזאת ניסו נאור והממונים עליו למנוע בכל מחיר — היה יחסי ישראל־גרמניה, ובמיוחד מערכת היחסים המיוחדת שבין ראש־הממשלה מנחם בגין ותנועת החרות, ובין איל העיתונות הימני־קיצוני אכסל שפרינגר.

הן נאור הן לוריא סירבו להתבטא בנושא זה, כמו בנושאים אחרים, בטענה כי יחכן שמישפטו של נאור יתחדש. אך ניתן ללמוד על עניין זה משורה ארוכה של אירועים ועובדות שבחלקן כבר נחשפו במישפט שמתנהל עתה בהמבורג שבגרמניה נגד ד״ר־ולט, בעיקבות תביעת הפיצויים שהגיש לוריא.

ד״ר־ולט שייך לרשת עיתוניו של אכסל שפרינגר, כמו כל העיתונים האחרים, גם עיתון זה מייצג קו ימני־קיצוני, שעלה התאנה היחיד שלו הוא היחס החיובי לימין בישראל. הסיכסוך בין נאור ולוריא פרץ בעיקבות ראיון שהעניק בגין ללוריא, ואשר פורסם בד״ר־ולט. מאוחר יותר טען ד״ר־ולט כי ראיון זה ניתן לו בלעדית, ולא לרשת העיתונים שלמענה עובד לוריא. נאור סירב לתמוך בגירסתו של הקריקטוריסט, ותמך לאורך כל הקו בעיתון הגרמני.

● מזכיר הממשלה שיגר לנציג רשת עיתוני שפרינגר בישראל, פנחס להב, „העתק סמוי", כלשונו, ממיכתב ששיגר לאחד הפרקליטים שניסו לתווך בינו ובין לוריא.

● לוריא טען באוזני מקורביו כי לפני אחד מניפ־יונות התיווך שביניהם, במישרדו של שמואל תמיר, רמז לו נאור שאינו יכול לצאת נגד שפרינגר משום שהוא „עזר לנו מאוד." כאשר ניסה לוריא ללחוץ ולבר אם „לנו" פירושו מדינת ישראל, לא ענה נאור. ולוריא הבין מהמשך הדברים כי שפרינגר סייע לליכוד במערכת הבחירות בישראל. נאור טען שלא ברור לו כיצד הגיע לוריא למסקנה זו.

● נאור היה מוכן לבוא ולהעיד לטובת ד״ר־ולט בהמבורג, גרמניה, למרות שהיה יכול להסתפק בעדות שתימסר בבית־מישפט ישראלי, ושתועבר לבית־המישפט הגרמני על־ידי השגרירות הגרמנית בארץ. נאור טען בתשובה לשאלה בעניין זה, כי הוא „חקר ובדק" את הנושא, והתברר לו כי מוטב שיעיד בגרמניה, משום שכך יוכל בית־המישפט להתרשם מעדותו באופן בלתי־אמצעי, והעדות תהיה „אפקטיבית יותר."

● במיכתב ששיגר נאור לפרקליט שרגא בירן, שניסה לתווך בינו ובין לוריא, כתב נאור כי קיימים „קשרים מיוחדים" בין בעל ממגורות דגון, הד״ר ראובן הכט, ובין אכסל שפרינגר. הכט משמש כיועצו המיוחד של ראש־הממשלה מנחם בגין.

● במישפט שנערך בגרמניה העיד לוריא בכתב כי עורך ד״ר־ולט, וולטר בניש, שפוטר בינתיים, פסל לו קריקטורות אנטי ניאו־נאציות בטענה שלוריא „אינו